

REGÉLŐ.

Pesten vasárnap april 7^{kén} 1839.

Megjelen társával együtt hetenként kétszer vasárnap és csütörtökön. Fél évi díjja helyben képekkel 5 ft. borítéktalanul; postán 6 ft. pengőben Budapestiek évnegyedenként is válthatnak példányt. A folyóiratnak egyes száma, vagy képe 12 kr. p.p.

ELBESZÉLÉS.

P é t e r.

(Vége).

Utközben félvén, nehogy atyjának hirtelen megjelenése káros hatással lenne hitesemre, előre kívántam őt értesíteni. — Azért Aimar előtt jóval előre siettem. Megnyitván lakásom ajtait, elbámulva, Fridriket Therése lábainál találtam, ki minden erejét összeszedni látszott, hogy a' százados szenvedélye kirohanásainak ellentállhasson. Alig pillantám-meg e' látványt, kardomnak éle már átjárta szívét az álnok tisztnek. A' vérében fetregő segedelemért kiáltozott. Az őrség megjelent, 's párolgó kardomról gyilkosnak engem ítélve körülfogott a' házamhoz tódult sokasággal. Aimar is meg jött látni, miként vezetik vejét a' börtönbe.

Én megöleltem őt, gyermekem 's elájult hitesemet atyai gondjaiba ajánlván, 's átkarolván szintén téged is édes Gertrudom, katonatársaimat, kik engem börtönbe vezettek, követtem. Két nap 's három éjjel tartott tömlöczöztetési állapotomat elképzelhetitek. — Egyebet nem láttam, mint a' mindenkor előttem álló, 's ismételt kérdéseimre azon feleletet adó hóhért, hogy már üt kivégeztetésem órája.

Harmadnapra börtönöm ajtai megnyiltak. Mondák, kövessem őreimet. Körülvéve 's a' fő őrhelyre vezetettve, messziről látom az összegyűlt ezred sorozatait és borzasztó kivégeztetésemre szánt eszközöket. Azon eszme, hogy kinaim tetőpontjára vagyok helyeztetve, elvesztett erőmet visszaadni látszott. — Kettőztetvén ingadozó lépteimet, akaratlanul e' szó „Therése“ lebbent ki ajkamon. — Bágyadt szemeim mindenhol keresék őt, de sehol nem találván, végre eljuték — a' vesztő helyre.

Ítéletem felolvastatván, már már a' hóhér kezei közt halálos csapásra várakoztam; midőn fülhasító hangok szakíták félbe kivégeztetésemet. — Szétnézvén, egy halálbágyadt, félmeztelen, és a' kört képző fegyveres katonaság sorait átrontani törekvő rémképet látok. Ez Fridrik volt. — „Barátim! — kiált ő — kegyelem az

ártatlannak! Én vagyok a' vétkes; midőn engem büntetett, teljes igaza volt; barbarok vagytok, ha kezeiteket rá teszitek.“ — Az ezredes Fridrikhez ment, leakarván őt csöndesíteni: megmutatá neki a' törvényt, melly engemet halálra ítél. — „Én nem voltam többé előjárója — felkiált Fridrik — én az ő szabadságát visszaadám. Imhol azon szerencsétlen esemény előtti napon aláírott, 's vég-elbocsájtatását tárgyzó levél. — Nem élvén már törvényeitek védelme alatt, azoknak szigorúsága sem érheti őt!“ — Az ezredes és vezértársai álmélkodva összegyűlvén, tanácskozásaik következtében ismét börtönömbé vezettettem. — Fridrik és az emberiség védelmök alá vevén igazságos ügyemet — miután Fridrik önmagát vádolta, személyemet teljesen mentőleg a' ministeriumhoz egy felterjesztést adott vala be kegyelmezésemért esedezvén, 's azt meg is nyerte.

Aimar, Therése, és én nagylelkű szabaditónk lábainál rebegtük-el örök hálánkat, ki ismételve megerősített elbocsájtatáson kívül reánk árasztott jótéteményeit újabbakkal kívánta tetézni azokat: azonban szerénységünk el nem fogadván, e' faluba jöttünk ismét vissza, mellyben Aimarnak sajnos halála urává tett a' most is birtokomban levő vagyonnak; itt, az édes nyugalom és köztetek, kedveseink közepette, ohajtván én és Therése földi pályánknak még hátra levő napjait átélni.

Péter, elmondott története alatt kit egész családja körülvelt, már megszűnt beszélni; még is a' mély hallgatást csak szempilláikról lepergő könyeik látszóttak vala némüleg megzavarni. — „Vigasztalódjatok édes gyermekeim — mondá az ősz — az ég megjutalmazá szenvedésemet — irántam viselt határtalan szerelmek által.“ — Ezek után megölelvén mindnyájokat, a' kis Louisont pedig kettős csókkal jutalmazván, az egész család éji nyugalomra voná vissza magát.

ORSZÁG 'S NÉPISMERTETÉS.

Krasznahorka.

Tekintsünk-szét honunk téerein, méltassuk egy pillanatra némmelly vidékeit, 's nem kevésbé telik-meg keblünk a' szépnek és kellemesnek érzéseivel. Búsan lépdegél e' messze útról célja felé haladó de már elfáradt vándor; a' gyepdombra ledül, 's elszunnyad édesen, — és fölkel rövid álmaiból; — mármár menni akar na; de bájosak a' vidék lánczai, 's őt fogva letartják. Komolyan tekintí a' bájvidék kebléből felnyuló ormokon a' megavult kornak

fenn álló emlékjeleit; komolyan tekinti azokat, mint megannyi maradványait eleink rendületlen vitézségének. Zajdul az öröm keblében a régi kor Istenéhez, ki a jelennel is érezteti hatalmát; áldással oda hagyja a tájt, 's tova viszi tagjait. Megy hegyen és völgyön; majd megáll — 's a hold fényénél föltekint; látja még állni hegy tetején a puszta romokat, 's fölöttök a régi dicsőség bús fátyolát lebegni. Komor képek villannak-meg lelkében, vissza tekint a multnak homályaiba, 's elborzad annyi nemzeti emlékek feldulásán. Új gondolatok támadnak keblében: „mért e' romok, mért e' kopár csúcs fosztva hajdani fénytől? — 's elkéservedve fojtja magába az érzést, 's nem tapodja a puszta kőfalak ormát, hol csak az éjszaki szél üvölt, 's a bagoly bús huhogásai viszhangoznak. Elmegy, és szülő honába tér; elbeszéli útikalandjait, 's velem együtt e' gondolat száll keblére: „Nem annyira a' külső ellenségeskedés, mint a' belzavaroknak tulajdoníthatjuk azt, hogy honunkban a' számtalan várak közül csak néhány van, melly még vidáman emelinti fejét, 's mintegy büszkélkedve tekint a' jövődnek sivatag homályaiba.

Méltán számíthatjuk Krasznahorkát honunkban találtató hegyi váraink közt olyannak, 's méltán mondhatjuk, hogy a' mult századokban egyedül a' vak sors játéka teheté azt, hogy maig is fennáll, 's béke uralkodik falai közt. — Számtalan várat láttunk rakásra omladozni, mellyek noha később jöttek létre, de már majd századon által tenyésztek ormaikon a' zöldelő mohot. Krasznahorka ellenben még most is disze a' vidéknek: jó a' vándor, 's örömmel szemléli ezt; felhág a' kövecses dombra, hogy szemtanúja lehessen mind annak, mit keblében rejt.

Krasznahorka a' gömöri megyében, közel Rozsnyóhoz, egy igen kellemes völgyben, mind keletre, mind éjszakra körülvéetve hegyektől, egy magányos, semmi összeköttetésben nem levő hegyecskének tetején tolja hegyét föl. Regényes e' tájék; bizonyítja ezt maga a' nevezet, melly is hihető az ősi előidőben adatott neki, midőn még bárdolatlan vala az emberi érzés, de hajlandó a' szépnek érzésére. Tót e' nevezet, 's olly időhez tartozik, mely túl haladja a' magyarok bevándorlásának időközét. Egyedül a' dombnak vala e' név tulajdona; mert a' várnak építése (mellyet azonban világosan megmutatni nem lehet) későbbi időkre, az Árpád véreből származott királyok időszakába esik.

Ki volt ennek alapítója? melly időben élt? milly tetteket vitt véghez? — mind ezekre a' rege vet egy kis hiú fényt, melly maig is a' nép szájában forog, 's atyáról fiúra száll alá, felékesítve né-

melly phantasticai hozzá tételekkel. De hol van rege, melly a' régi időből jelenkorra átjutott, 's melly nem volna annyira mesés, hogy éppen hihetlennék látszanék? — Hol egy történeti előadás, melly több század lefolyta alatt, ha nem egészen is, legalább némi változást nem szenvedett. Illy helyzetben szemléljük azon regét, melly Krasznahorkának eredetét előadja.

A' vártól egy órányi távulságú Somhegyen legelteté az ősi időben nyáját egy juhász. Kinyújtózva a' pázsiton gondolatjait a' messzeségben jártatta, midőn figyelmét egy közel levő bokornak mozgása voná magára. Hirtelen fölugrott, 's egy egerecskét vön észre, melly szokott üregének lyukába bujt. A' juhász dologtalanságból inkább, mint az egér által összehalmozott kincseknek kedvéért, túrni kezdé nagy botjával a' földet, 's csudálkozására egy nagy darab aranyat ása ki. Egészen nyugodtan, nehogy észre vétessék öröme, hányá ismét vissza a' kiasott hantokat. Történt azonban, hogy IV-ik Béla király, ki e' tájékat vadjaiért nagyon megkedvelé, oda váratott. Meghallván ezt a' juhász, egy nagy sajtot készített, 's a' talált kincsnek egy részét bele rejtven, a' királynak ajándéku elvitte. Szívesen fogadá a' király a' juhász ajándékát, 's miután kérdezné tőle, mit kíván érette, a' juhász felelé, hogy engedjen neki hét juh-aklot építeni. Helyben hagyá a' király kérését, 's a' hét juhakol helyett csak hamar hét vár emelkedék a' nem messze levő hegyeken, u. m. Krasznahorka, Torna, Szádvár, Csetnek, Pelsőcz, Berzété és Súlyomkő, 's e' juhász vala ős apja a' hatalmas Bebek - (Bubek) családnak. Az elsőt, e' véletlen szerencsének emlékére, a' Somhegyen akará építtetni: de hasztalan volt igyekezete. Mert mi nappal fölépült, azt éjjel láthatlan kezek a' regényes dombra, Krasznahorkára, tették által; 's így kénytelenített Bebek a' szellemek ellent állása miatt Krasznahorkán a' várat fölépíttetni. Ezzel végződik a' rege.

Hasztalan várunk a' történeti évkönyvektől egy vezérő fonalat, melly kivezetne minket a' meg nem bíralt rege tömkelegéből (labyrinth.) Nem terjed messzebbre a' diplomatikai nyom Krasznahorka felől egy IV. Béla által kiadott oklevélnél, hol ez Bebek Mátyás fíjainak, Fülöp és Detre grófoknak, Krasznahorkát, valamint a' többi várat is, mint örököket általadja. Maga ez oklevél is csak kivonatban 's némelly részről ismeretes; és minden historiai adatok nélkül. Egyedül onnét, hogy ezen ajándék hivszolgálat megjutalmazásaért történt, mellyet a' család tett a' Tatárok és ausztriai Fridrik ellen, határoztatik-meg, hogy 1243-ban vala esendő, midőn IV. Béla elpusztíttatott országába visszajött, 's midőn 1246-ban a' Lajtamelletti ütközetben Fridrik elesett. Még

is sokkal hathatósabbnak látszik ez oklevél a' regényes mesénél, 's oda megy-ki, hogy a' király, IV. Béla, a' Bors nemzetségnek birtokait összehuzván, azokat örök időkre a' koronához kapcsolta: a' többi várat ellenben, Krasznahorkát, Tornát 's a' t. kiszélesített birtokaikkal együtt Bebek Mátyás fíjainak általadta. Mindazáltal, minthogy e' kétséget gerjesztő oklevelek kezeinknél nincsenek, 's maga a' kivonat is nem kritikai, törvényes módon annál inkább hihető: nem akarjuk a' történet és rege közötti igazságot többé fürkészni. Szóval bátran mondhatjuk, hogy a' várnak nevén kívül egyebet nem tudunk a' Bebekek előtti időből. Azon egyet azonban megengedhetjük, hogy a' Sajó mellett megveretett IV. Béla seregének legelső gyülekező helyévé szolgált a' Som-hegy. Hitelessé teszi ezt a' nép szájában forgó rege. Világosan beszélnek e' felől az ott találtatott nyilak, lándsa-hegyek, 's maig is látható sánczok, kőszirték, 's a' t.

Már az 1-ső Bebeknek legközelebbi utódjai is nagy figyelmet érdemelnek. Nagy tetteik 's nem csekély jószáguk által fényes méltóságokra emeltettek. Csak hamar szétoszlott e' nemzetség két ágra. Az első Csetnek váráról Csetnekinek, a' másik Pelsőczről Pelsőczinek nevezi magát. A' két testvér István és György Nagy Lajosnak legjelesebb vitézei közé tartoznak a' nápoli boszuló hadban. Bebek Imre, György fíja, horvát és dalmát országi bán, utóbb auranai perjel 1403-ban, midőn Zsigmond királynak egyik leghevesebb ellenje volt, 's helyébe Lászlót, a' Kis Károly fíját igyekezett Nápolból trónra emelni. Bebek Detre, Imre testvérében, sokkal hathatósabb szolgát talált a' király, mikor ez őt nádorságra emelte, 's mind azon eszközt, mellyekkel neki 's az egész országnak hasznát vagy kárát tegye, kezébe adá. Végre még is győzött a' perjelnek csábitgatása a' nádor hűségén. Ő is magát a' pártosokhoz adta: de midőn ismét általa Zsigmond ingadozó trónja ujlag meggyökeresedve virágzott, a' Bebeki nagy név számüzve 's birtokaitól fosztva uj hon keresésére indul vala, ha Zsigmondnak hatalmát akkori időben kihirdetett amnestiáji nem korlátozzák, 's a' végromlástól meg nem szabadítják. Mind ezen amnestiák mellett is nagy kiterjedő jószágai a' koronának ígértettek: még is Krasznahorka, valamint a' többi bebeki várak, általános birtokába nem jutottak, 's más változásokon által nem mentek a' falak szorgos jobbitásainál, hogy azok a' reájok törő seregnek büszkén ellent állhassanak.

(Folyt. következik.)

A' czigányok.

A' czigányok mind külalakukra, mind nyelvökre nézve ásiak és vándor nép. Nevök amaz elnevezéseknek teljesen megfelel, mellyekkel az Olaszok, Portugallok, Oroszok és Törökök őket hini szokták; 's eredetre nézve valószínűleg indiai. Maiglan Indus folyam torkolatjánál létezik egy nép — a' Tschinganok, kiknek szokásaik és életmódjuk majd egészen hasonló az övékéhez. Mások Egyiptusból, vagy Aethiopiából származtatják őket; holott Egyiptusban, habár számuk nem csekély is, idegeneknek tekintetnek, és mind nyelvökre, mind szokásaik- 's testalkatokra nézve a' Koptoktól, valamint a' Fellahoktól is igen különböznek. A' Hollandok pogányoknak, a' Svédok és Dánok tatároknak, az Angolok egyiptusiaknak, a' Francziák cseheknek, a' Spanyolok gitanoknak, végre a' magyar 's erdély országiak Farao népének nevezik a' czigányokat. Egész Európán át el vannak szórva, és számuk e' földrészén mintegy 7—800.000-re terjed. Angol honban, hol megtérítettésökre különös hit-küldetményi intézet — (Missionsanstalt) — áll-fön, 18 ezernél magasabbra rug számuk, és saját királyjuk van. Német és franczia országban csak itt ott láthatni őket egyenként; de annál számosabban tanyáznak magyar, erdély és moldva országban, mellyekben egyetemesen felülhaladja számuk a' kétszáz ezeret; továbbá déli orosz, és török, valamint spanyol országban sem hiányzanak. Ez utósóban számukát 40.000-re tészik.

A' történetben ritka tünemény gyanánt tekinthetni a' czigányokat. Négy századon túl a' folyton haladó csinosulás és műveltség felületén mintegy átvonulva, napkeleti szokásaikat hiven fentarták, mert keleti eredetökről ma mársenki sem kételkedik. A' 14-ik század elejénjövénnek előszer Európába; mi okból? nem tudjuk; de gyanitnunk szabad, hogy Timur és Tamerlan győzelmei 's kegyetlenségei adtak alkalmasint elég okot a' bevándorlásra. Ugy látszik, Indiából Egyiptusba, 's innen a' földközi tengeren át vonultak Europa felé. Heber angol püspök inkább Persiából, mintsem Indiából véli őket származhatóknak: azonban nagyobb része azoknak, kik a' czigányok története kipuhatólásával sokat, és sokáig valának elfoglalva, Indiát mondják 's hiszik eredeti lakhelyöknek. Német országban csak 1417-ben tétetik rólok előszer említés; hihetőleg Moldvából szakadtak ide át; — Svaiczot 1418-ban egyszerre mintegy 14.000 önté-el; franczia országban pedig 1427-ben találjuk őket előszer. Ugy látszik továbbá, hogy keleti ravaszsággal mind a' népet, mind a' papi előjáróságot, ügyesen kigondolt történetek által csalák 's ámták-el; legalább elején zarándokoknak tartattak, kik a' szent földről tértek vissza, és mint ilyenek, mindenütt megkíméltettek, sőt védleveleket is kaptak, millyeneket Zsigmond magyar király is 1423-ban bőven osztogatott. Parisban egy százból álló falka jelent-meg néhány vezérrel, kik grófoknak monák, átalján pedig olly keresztényeknek hitették magukat, kiket Egyiptusból kiűztek a' Törökök: itt szabadságot is nyertek, hogy franczia országban maradhassanak, és élve e' szabadsággal több évig bekóborlák minden vonalaiban az országot a' nélkül, hogy elkövetett tolvajságukért megtámadtattak volna. Csak 1560-ban bocsátának-ki különös rendelményt az orleansi rendek, melylyel gúlyarabság alatt parancsoltattak minden csalók és kóborlók — az úgy nevezett csehek, vagy egyiptusiak — elhagyni az országot. Soká késtek ezután még a' száraz földön, mielőtt angol hon földjére lépnének. Angol országban szintugy, mint franczia honban, egyiptusiaknak tartattak, és szá-

muk olly tetemes volt mindjárt bevándorlásuknak elején, hogy 1530-ban egy az egyiptusiakat illető parlamenti rendelmény hozatott, melynek kezdetén éppen olly módon rajzoltatnak-le és bélyegeztetnek, nullyenek maiglan is. Tolvajságuk és ravaszságukért t. i. a' legkeményebb büntetés mellett megparancsolatott nekik, hogy tizennégy nap alatt kitakarodjanak az országból; az ezt nem teendők országos hajók által rabságba valának elhurczolandók. Egy más, öt évvel későbbi rendelmény minden angol honit 40 £ sterlingnyi pénzbüntetésre ítél, ki valamelly czigányt vagy is egyiptusit hozna és ápolna az országban.

Azonban sem a' most felhozott, sem több későbbi kormányrendelet — (egy, Őrsébet alatt kihirdetett rendelmény keményen megparancsolá a' czigányoknak, hogy az országból költözzenek-ki: ellenkező esetben hazaárulónak fognak tekintetni, 's imigy büntettetni) — nem birt annyi sikerrel, hogy a' czigányokat az országból végképp' kiköltöztette volna. Az országutak állapota 's a' czigányok rendetlen életmódjuk igen gátlá a' törvény- és kormányrendeleteknek teljes szigorúságukban végrehajtását. A' nagy néptömeg bizonyos babonás félénkséggel tartott tőle, 's bennök különös titokteljes lényeket látott; kik, habár koldusok és száműzettek mindnyújan, még is a' hiedékeny népnek, melly őket keblébe fogadta, a' jövődö titkait leleplezni ügyesen tudák. Továbbá az ország távuliabb részeiben különféle mesterségek terjesztése, kiváltképen pedig művészi ügyességök által az üstfoltozásban, tűnteték-ki magukat, és így hasznót is hajtának. — És ha megfontoljuk, Anna királyné uralkodása alatt milly lassan ment a' közlekedés (mert miként a' cabinetminister Marlboroughhoz írá, közel két hónapi időszak kívántaték arra, hogy egy általános hálaimúdságot parancsoló rendelmény az ország minden részében köztudomásra jutna), könnyen fölfoghatjuk a' vándor czigányok által eszközölt hasznokat, és alig menthetjük a' kormányt, melly az egyedüli utálat miatt, mellyet a' költött jóslatok és jövődölések iránt mutatott, elhatározható magát, a' czigányokkal olly keményen és szigorúan bánni. Az Őrsébet királyné által hozott szigorú törvény következtében időről időre sok czigány fogattatott-el, 's végeztetett-ki; és habár némellykor a' törvény szigorúsága enyhítettett is, mindazáltal Anna királyné uralkodásától fogva az ország-köborlók törvényébe iktattattak a' czigányok, és illy személyeknek kiálltattak-ki mind azok, kik egyiptusiaknak vitatják magukat, vagy költött egyiptusiak öltözetében vándorolnak, vagy kik állítják és bebizonyítják, hogy az arczismeret- 's jövődölésekben, vagy más hason ravasz mesterségekben járatosak.

(*Fége következik.*)

KÜLÖNFÉLE.

A' néger rabszolgák büntetése. Angol lapok hivatalos tudósítások után közlik a' gyarmati néger rabszolgák megfenyítését. Az öt fő gyarmat Guiana, Jamaika, Barbadoes, Grenada és sz. Luciában t. i. 22 hónap alatt 433,000 rabszolga közül (260,000 magában Jamaikában van) 56,938 férjfiú 's 42,502 asszony, általjában 99,440 büntetteték-meg, még pedig 17.-324 korbácsolással, kik egyenként 19—22, általjában 359,074 csapást kaptak; 82.116 másképp' fenyítették-meg. Móricz, St. Kitts, Nevis, Sz. Vincze,

jó remény foka, Montserrat, Trinidad, Honduras, Tortola, Dominica, Tabago és Bahama gyarmatokban 9—21 hónap alatt 152.000 rabszolga közül 22.263 férjfiú, 12 454 némben 's így általában 34.817 egyént büntettek-meg, és pedig 11,628-at korbáccsal, kik összesen 215.695 sujtást kaptak; 23.189 egyén más fenyítést szenvedett.

Hannoveri szokás. Hannoverában, egy őszi szokás következtében, igénye van az anyának hetedik fja születésénél, ha az ezt megelőző hat is él még, a' királyt komának hívni. Ő fölsége, Erneszt Ágoston trónra lépte, 's így másfél év óta, harmincznyolczszor fordult ez eset elő.

Szabó-árjegyzék. 1522-ikben nyolcz öltöny-csinálásért 2 f. 4 sillinget fizettek. Hova tűntetek ti boldog idők, mellyben olly jutányosan lehetne öltözködni? Nyolcz öltöny készítéseért 2 f. 4 silling! most egy mellény varrásért is többet kell adózni.

EMLEKMONDÁS.

Önkény.

Merése nem ismer

Semmi határt. Istent, embert ő semmibe sem vesz,
Nincsen előtte szeméremnek, becsületnek, az észnek
Érdeme; mindeneket karjával méreget, és oszt
Avval igazságot. Nincs olly szentségtelen ösvény,
Mellyre, ha vére buzog, ne kívánjon menni hadastul.
Kit keze megbirhat, mind ellensége. Magáért
Senkit sem kémél, kényére lerontana mindent.

VÖRÖSMARTY után —

Megelégedés. — A' szerencse szelidebb rokona a' megelégedés. Milly szomorú utakon keresik a' megelégedést sokan, 's a' világ minden keesei 's varázssai közt hánynak nem egyéb élete, mint iszonyú üresség, vagy fel nem ébredt növény-élet. A' Magyar szívet semmi sem töltheti tökéletesen be, mint az igazán nagy, nemes, és szép!

GR. SZÉCHENYI ISTVÁN után K. H. K. J.

Szenvedély. — Hol azon szenvedély-lakta kebel, mellyet jó vagy bal szenvedelme tárgyától egyszeri szóval vagy tettel el lehetne szakasztani? — Nőttön nő az, 's fáradsámat szülő szó és tett szükséges, hogy a' kebelből végképen kiirtassék.

BEÖTHY ZSIGMOND. (1839. Emlény.)

Számrejtvény.

(Öt betű.)

Öt száz lába, öt száz feje,
Öt a' szíve. — Férjfi neve.

Előbbi rejtvény: ARAD.

Szerkezi Mátray Gábor, halpiacson alul, a' Duna partján 114. sz. a.

Nyomtatja Trattner-Károlyi, uri utsza 612.